

HOOFDSTUK 6

Geven van tijd: vrijwilligerswerk

Samenvatting

De omvang van het vrijwilligerswerk in Nederland is de afgelopen twee jaar toegenomen. De toename zit vooral in het aantal uur dat vrijwilligers actief zijn. Vrijwilligers besteden gemiddeld 18,4 uur per maand aan vrijwilligerswerk. In 2006 was dat slechts 13,3 uur. Het percentage van de Nederlanders dat vrijwilligerswerk doet is ook gestegen, maar minder sterk. In 2008 deed 44,6% van de bevolking minstens eenmaal in het afgelopen jaar onbetaald werk voor een maatschappelijke organisatie. In 2006 was het 42%.

De sport is de sector waarin de meeste vrijwilligers in Nederland actief zijn en het percentage vrijwilligers in de sport is de afgelopen twee jaar verder gestegen. Ook in de meeste andere sectoren is het percentage vrijwilligerswerk gestegen, behalve in de sector vluchtelingenwerk, ontwikkelingshulp, en mensenrechten.

Nederlandse vrijwilligers worden het meest gestimuleerd door motieven die te maken hebben met zelfbevestiging, leren, en waarden. Ook het carrièremotief wordt genoemd, maar minder vaak.

Vrijwilligers zijn vaker hoger opgeleiden, kerkelijke Nederlanders en dan met name Protestanten, regelmatige kerkbezoekers, en geboren voor 1970. Onder de vrijwilligers besteden regelmatige kerkgangers, alleenstaanden en werklozen meer tijd aan vrijwilligerswerk.

6.1 Hoeveel Nederlanders doen vrijwilligerswerk?

Op basis van het *Geven in Nederland*-onderzoek 2009 wordt geschat dat 44,6% van de Nederlanders jaarlijks actief is als onbetaald vrijwilliger voor minstens één maatschappelijke organisatie.¹ De schatting voor 2008 is hoger dan in 2006, toen het nog 42,1% was.²

1 De cijfers in dit hoofdstuk zijn gebaseerd op antwoorden op vragen over vrijwilligerswerk van dezelfde respondenten die ook de vragen over giften in het afgelopen jaar hebben beantwoord, op basis waarvan hoofdstuk 1 is geschreven. In dit hoofdstuk zijn echter niet de gegevens gebruikt van de respondenten uit de groepen minderheden die mondeling zijn ondervraagd. De cijfers hebben dus betrekking op een grotendeels autochtone steekproef. 'Vrijwilligerswerk' wordt in de vragenlijst als volgt omschreven: 'Met vrijwilligerswerk bedoelen we werkzaamheden waarvoor u geen salaris of loon ontvangt, maar eventueel wel een kleine onkostenvergoeding.' De respondenten rapporteren over hun vrijwilligerswerk in de afgelopen twaalf maanden. Het meetjaar voor dit hoofdstuk over vrijwilligerswerk loopt daardoor van mei 2007 tot mei 2008. NB: dit is niet het geval in de hoofdstukken over giften, waarin de cijfers betrekking hebben op het kalenderjaar 2007. Zie de methodologische verantwoording voor meer informatie over de definitie van vrijwilligerswerk in de vragenlijst.

2 Onder de 'longitudinale groep' van respondenten die ook aan het vorige GIN-onderzoek meededen is het percentage vrijwilligers minder sterk gestegen, van 42,8% in 2006 naar 43,6% in 2008. Het verschil is niet significant.

Het percentage vrijwilligers is in 2008 weer bijna terug op het niveau van 2002, toen het op 45,7% geschat werd.¹

Tabel 6.1 Vrijwilligerswerk voor maatschappelijke organisaties in de afgelopen twaalf maanden (2002–2008)

	2002	2004	2006	2008
Doet geen vrijwilligerswerk ^a	54,3	58,7	57,9	55,4
Doet wel vrijwilligerswerk	45,7	41,3	42,1	44,6
Sport	15,5	10,2	12,3	13,4
Religie en levensbeschouwing	10,5	9,7	8,2	8,8
Gezondheid	7,9	6,6	6,1	6,9
Recreatie, hobby ^b	----	8,4	6,6	6,5
Scholen/volwasseneducatie	7,6	4,9	5,7	6,1
Buurtvereniging en belangenbehartiging, woningbouw-, huurdersvereniging	6,2	5,0	3,8	4,5
Kunst/Cultuur	3,3	2,4	1,8	3,3
Opbouwwerk, club- en buurthuiswerk	6,0	4,0	3,2	3,0
Reclassering/slachtofferhulp	4,9	2,0	2,6	2,7
Milieu, natuurbehoud en dierenbescherming	1,9	1,6	2,0	2,2
Vakbond, beroepsorganisatie	3,4	2,0	2,0	2,0
Politiek	1,4	1,5	1,2	1,2
Vluchtelingenwerk, ontwikkelingshulp, mensenrechten	2,5	1,9	2,1	1,4
Organisatie voor allochtonen	0,5	0,3	0,3	0,1
Overig	5,3	4,2	7,6	8,0

a Degenen die wel vrijwilligerswerk zeiden te doen, maar vervolgens geen enkele organisatie noemden waarvoor ze actief waren, zijn niet als vrijwilligers beschouwd. Waarschijnlijk bieden zij informele hulp aan anderen, buiten een maatschappelijke organisatie om.

b Recreatie/hobby werd in 2002 niet als aparte categorie aangeboden.

De toename van het percentage vrijwilligers past niet bij het beeld dat er een tekort is aan vrijwilligers. De toename komt echter ook uit onderzoek van het CBS naar voren.² In het algemeen lijkt een tekort aan vrijwilligers een chronisch onderdeel te zijn van het vrijwilligerswerk (Devilee, 2005).

33,6% van de Nederlanders zegt minimaal één maal per maand vrijwilligerswerk te doen. Dat is een flinke toename sinds 2006, toen het percentage nog op 26,5 lag. Van de vrijwilligers zegt 70,6% minimaal één maal per maand actief te zijn. In 2006 was dit nog slechts 61,4% van de vrijwilligers.

1 We geven in dit hoofdstuk geen schatting van de economische waarde van vrijwilligerswerk. Het is verleidelijk om dat wel te doen, bijvoorbeeld door het aantal uur te vermenigvuldigen met het minimumuurloon. Zulke rekensommen worden in ander onderzoek wel gemaakt. Het is echter onwaarschijnlijk dat het aantal uur dat vrijwilligers besteden ook gemaakt zou worden door betaalde krachten wanneer er geen vrijwilligers beschikbaar zouden zijn. Alleen vrijwilligerswerk dat door betaalde krachten verricht zou worden, zou meegeteld kunnen worden tegen marktprijzen.

2 De schatting van het percentage Nederlanders dat vrijwilligerswerk doet komt sterk overeen met de schatting van het CBS op basis van het Permanent Onderzoek Leefsituatie (POLS), die 44,9% bedraagt (Van Herten, 2008). In POLS was het percentage vrijwilligers in 2004 nog 42,5%.

Nederlanders zijn het vaakst actief als vrijwilliger in de sectoren sport, religie/levensbeschouwing, in de restcategorie 'overig', in de sector gezondheid en in een recreatieve vereniging of hobbyclub. Er zijn enkele verschuivingen zichtbaar in de vrijwilligersactiviteit voor specifieke soorten maatschappelijke organisaties. Het vrijwilligerswerk in de sport is verder gestegen. Na een daling van 15,5% naar 10,2% tussen 2002 en 2004 is het weer 13,4% in 2008. Het percentage vrijwilligers in de sector religie en levensbeschouwing is weer iets toegenomen en ligt nu op 8,8.¹ Het percentage vrijwilligers in de sector gezondheid, op scholen, in buurtverenigingen en woningbouw- en huurdersverenigingen en in de sector kunst en cultuur is gestegen sinds 2006. De toename van het vrijwilligerswerk op scholen was in 2006 al ingezet. Het aantal vrijwilligers in de sector kunst en cultuur is in 2008 weer terug op het niveau van 2002, na een flinke daling in 2004. Opvallend is ook de daling in de sector vluchtelingenwerk, mensenrechten en ontwikkelingshulp. Deze trend lijkt in tegenspraak met de toegenomen aandacht in de media voor het 'particulier initiatief' in de ontwikkelingshulp. Het is echter mogelijk dat de daling met name zit in de subsector vluchtelingenwerk en mensenrechten, en niet zozeer in de ontwikkelingshulp en ontwikkelingssamenwerking.²

6.2 Intensiteit van deelname aan vrijwilligerswerk

De hoeveelheid tijd die vrijwilligers aan vrijwilligerswerk besteden, is de afgelopen twee jaar weer toegenomen. De vrijwilligers zeiden gemiddeld 18,4 uur per maand aan vrijwilligerswerk te besteden. Daarmee is de dalende trend van de afgelopen jaren stopgezet. In 2006 was dat aantal uur dat vrijwilligers actief waren nog maar 13,2 uur; in 2004 17,2 uur, en in 2002 nog 23 uur.³ Het aandeel vrijwilligers dat meer dan tien uur per maand actief is als vrijwilliger, is met 46,1% terug op het niveau van 2002. In 2006 was dat nog maar 35,2%.⁴

Het gemiddelde aantal organisaties waarvoor vrijwilligers actief zijn is de afgelopen jaren gelijk gebleven (1,6). Onder de oppervlakte zijn wel enkele verschuivingen zichtbaar (zie figuur 6.1).

---

1 Overigens blijkt het percentage vrijwilligers in de kerk onder katholieken gedaald van 10,4% naar 9,5%, terwijl het onder protestanten is gestegen van 27,0% naar 29,9%. De daling van het aantal kerkelijke vrijwilligers onder katholieken is ook gesignaleerd door het KASKI (Massaar-Remmerswaal en Kregting, 2008).

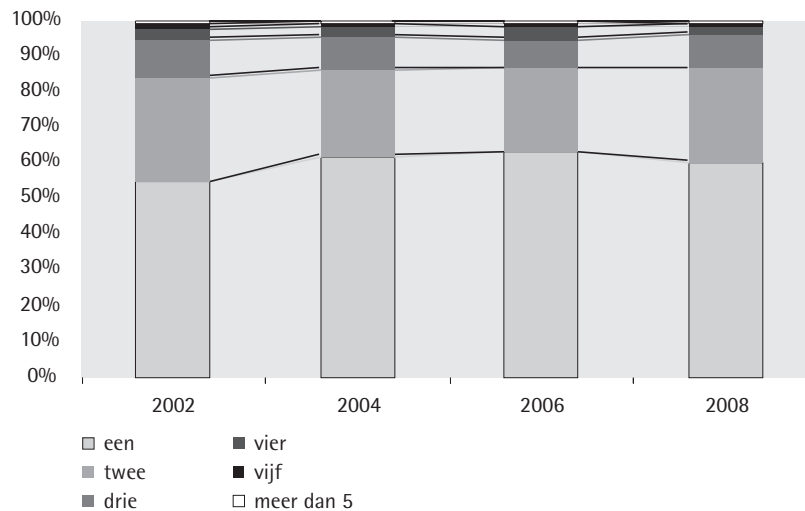
2 We hebben in dit *Geven in Nederland*-onderzoek voor het eerst apart gevraagd naar de twee subsectoren. Ze zijn ongeveer even groot (respectievelijk 0,7% en 0,8%). Om de cijfers met vorige edities te kunnen vergelijken hebben we deze vervolgens weer samengevoegd.

3 Onder de respondenten uit de 'longitudinale groep' is de toename in het aantal uur vrijwilligerswerk significant. Dit geldt zowel voor de vergelijking waarin de niet-vrijwilligers een 0 krijgen op het aantal uur vrijwilligerswerk (gemiddeld 5,75 uur in 2006 en 8,17 uur in 2008; $df = 909$; $t = 4.699$, $p < 000$) en onder de groep respondenten die zowel in 2006 als in 2008 vrijwilligerswerk deden (14,8 uur in 2006 en 19,2 uur in 2008, $df = 303$; $t = 3.710$, $p < .000$).

4 In 2002 zei bovendien een aantal vrijwilligers een volle werkweek (dat wil zeggen veertig uur per week) of zelfs meer bezig te zijn met onbetaald werk. Deze vrijwilligers zijn beschouwd als 'full time' vrijwilligers (240 uur per maand). In de latere jaren kwamen deze uitzonderlijke antwoorden niet meer voor.

In 2008 was 39,3% van de vrijwilligers actief voor meer dan één type organisatie. Dat is meer dan in de vorige twee metingen (2006: 36,7%; 2004: 37,7%). Het percentage vrijwilligers voor twee of drie typen organisaties is toegenomen naar 35,9. Het percentage vrijwilligers voor vier of meer organisaties is juist licht afgenomen naar 3,5.

Figuur 6.1 Aantal organisaties waarin vrijwilligers actief zijn (2002–2008)

Deze figuur is gebaseerd op tabel A in de bijlagen bij hoofdstuk 6 (zie www.geveninnederland.nl).

6.3 Takenpakket

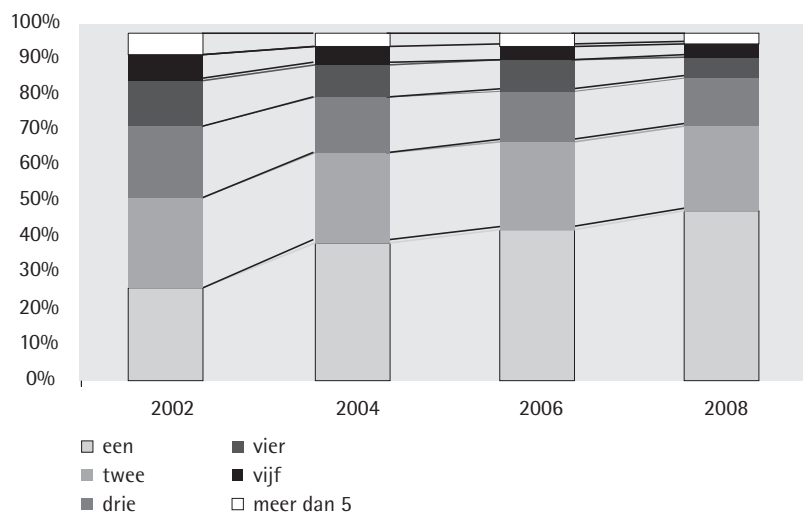
Het aantal taken waarmee vrijwilligers bezig zijn, is nog verder afgenomen na eerdere dalingen in 2004 en 2006, zo blijkt uit figuur 6.2. Een steeds groter gedeelte van de vrijwilligers is bezig met slechts één taak. In 2008 was dat 48,9%, terwijl dat in 2002 nog maar 26,5% was. Een groter gedeelte van de vrijwilligers is bezig met drie of meer taken. Dat percentage nam toe tot 38,6%, na een daling van 47,7% in 2002 tot 30,9% in 2006. Vrijwilligers zijn dus steeds minder all-rounders. Zij zijn in toenemende mate specialisten, die zich richten op één taak binnen de organisaties waarin ze actief zijn. Toenemende specialisatie past bij het beeld dat vrijwilligers steeds selectiever zijn in wat ze wel en wat ze niet doen voor hun club.

Het soort taken waarmee vrijwilligers zich bezighouden, is ongeveer gelijk gebleven in de afgelopen twee jaar. We onderscheiden organisatie-interne taken en externe dienstverlening. Bij organisatie-interne taken gaat het om werk dat nodig is om de organisatie in stand te houden. Bij externe dienstverlening gaat het om diensten die vrijwilligers namens een organisatie aan anderen verlenen. Bij de organisatie-interne taken komt bestuurswerk het vaakst voor. Bijna een derde van de vrijwilligers houdt zich hiermee bezig, een lichte stijging ten opzichte van 2006. In 2008 is het percentage van de Nederlanders dat fondsen werft opnieuw afgenomen. Dit percentage daalt al sinds 2004. Uit het veld komen nog

geen signalen dat het houden van collectes onmogelijk wordt, maar gezien de daling van het percentage vrijwilligers dat collecteert is het waarschijnlijk dat dit steeds moeilijker wordt.

Klussen is net als in de vorige edities van het *Geven in Nederland*-onderzoek de vaakst voorkomende dienstverlenende taak die vrijwilligers verrichten. Deze taak werd in 2008 even vaak verricht als in 2006. Vrijwilligers bieden steeds minder vaak vervoer. In 2002 deed nog meer dan een kwart van de vrijwilligers dit (25,7%); in 2008 is dit gedaald tot 14,4%. Ook bezoek afleggen en gezelschap houden en persoonlijke raadgeving zijn taken die minder vaak door vrijwilligers gedaan worden. We zien wel een lichte stijging bij therapeutisch en verzorgingswerk.

Figuur 6.2 Het aantal taken waarmee vrijwilligers bezig zijn neemt verder af

Deze figuur is gebaseerd op tabel B in de bijlagen bij hoofdstuk 6 (zie www.geveninederland.nl).

Tabel 6.2 Percentage vrijwilligers naar activiteit (2002–2008)

	2002	2004	2006	2008
<i>Organisatie-intern:</i>				
Bestuurlijke taken	37,1	34,9	31,4	32,9
Fondsen werven, collecteren	18,6	21,5	17,2	15,1
Kantoorwerk, administratie	24,4	21,4	22,8	22,2
Belangen behartigen	10,4	9,1	6,4	6,8
<i>Externe dienstverlening:</i>				
Klussen	28,9	24,5	21,1	21,3
Vervoer bieden	25,7	17,7	15,9	14,4
Informatie of advies geven	25,3	16,2	15,2	15,5
Training of schooling	15,0	15,1	14,2	13,9
Bezoek/gezelschap	22,1	13,7	14,9	13,0
Persoonlijke raadgeving	16,0	9,7	9,3	7,9
Therapeutisch/verzorging	5,3	2,9	3,7	5,0
Andere activiteiten	28,3	24,8	27,3	33,9

* Getallen zijn percentages van de vrijwilligers

** Op de website www.geveninnederland.nl treft u in de bijlagen bij hoofdstuk 6 ook: percentages van de bevolking en percentages van alle andere taken verricht door vrijwilligers

6.4 Mening over vrijwilligerswerk

Opvattingen van Nederlanders over vrijwilligerswerk zijn niet sterk veranderd in de afgelopen twee jaar (zie tabel 6.3). We zien wel dat het percentage is toegenomen dat vindt dat iedereen ten minste één keer in zijn leven vrijwilligerswerk zou moeten doen. Dit percentage is de afgelopen twee jaar licht gestegen, van 45 naar 48.

Tegelijkertijd ervaren Nederlanders steeds minder vaak dat de eigen sociale omgeving het doen van vrijwilligerswerk vanzelfsprekend vindt. Dit percentage daalde van 28,8 in 2002 naar 21,2 in 2008. De steun voor verplicht vrijwilligerswerk door uitkeringsgerechtigden en scholieren is onveranderd hoog. Het is interessant dat de steun voor een verplichte maatschappelijke stage nauwelijks verder is gestegen. Het kabinet heeft intussen de maatschappelijke stage daadwerkelijk verplicht gesteld voor middelbareschoolleerlingen. Sinds 2006 zijn dan ook veel middelbare scholen begonnen met de invoering van de stages. In de special over jongeren gaan we hier nader op in.

Vrijwilligers antwoorden positiever op de stelling dat vrijwilligerswerk vanzelfsprekend is in de eigen sociale omgeving (37,5%) dan niet-vrijwilligers (8,2%) en zijn het veel vaker eens met de stelling dat iedereen ten minste één keer in zijn leven vrijwilligerswerk moet doen (67,9%) dan niet-vrijwilligers (31,3%). Vrijwilligers zijn ook vaker voor de invoering van de maatschappelijke stage dan niet-vrijwilligers (63,2% tegen 54,0%). Vrijwilligers zijn het juist minder vaak eens met de stelling dat de overheid mensen die zich vrijwillig inzetten voor de maatschappij zou moeten belonen met een financiële vergoeding (35,4%) dan niet-vrijwilligers (42,0%). Op de stelling over verplicht vrijwilligerswerk voor uitkeringsgerechtigden reageren vrijwilligers en niet-vrijwilligers ongeveer even vaak positief (60,1% tegen 56,7%).

Tabel 6.3 Meningen van Nederlanders, in percentage, over vrijwilligerswerk

	<i>In percentage</i>			
	2002	2004	2006	2008
1 In mijn sociale omgeving is het vanzelfsprekend dat je vrijwilligerswerk doet	28,8	25,5	22,1	21,2
2 Iedereen moet tenminste één keer in zijn leven vrijwilligerswerk doen	47,2	46,9	44,9	48,0
3 De overheid zou mensen die zich vrijwillig inzetten voor de maatschappij moeten belonen met een financiële vergoeding	39,4	39,6	45,0	39,0
4 Uitkeringsgerechtigden moeten worden verplicht tot het verrichten van vrijwilligerswerk, mits zij daartoe in staat zijn	53,3	57,5	60,0	58,0
5 Op middelbare scholen moet de maatschappelijke stage als verplicht vak worden ingevoerd	-	48,4	58,0	58,5

6.5 Motieven van vrijwilligers

In deze editie van het *Geven in Nederland*-onderzoek hebben we nader aandacht besteed aan de motieven die Nederlanders noemen om vrijwilligerswerk te doen. Mensen hebben zeer uiteenlopende motieven voor het doen van vrijwilligerswerk. Onderzoekers zien vrijwilligerswerk als het gevolg van de niet-materiële opbrengsten van de vrijwilligerswerkervaring. Deze niet-materiële opbrengsten worden in kaart gebracht met de *Volunteer Functions Inventory* (VFI) (Clary et al., 1998) en het model van trots en respect (Tyler, 1999; Tyler & Blader, 2000, 2001, 2002) zoals door Boezeman en Ellemers aangepast voor de situatie van vrijwilligers en vrijwilligersorganisaties (Boezeman & Ellemers, 2007, 2008a, 2008b; zie ook Ellemers & Boezeman, ter perse). Het motief van betrokkenheid bij de missie van de organisatie wordt in de VFI niet direct gemeten, maar wel indirect via de waarden uitdrukken functie.

Het model van de VFI gaat ervan uit dat vrijwilligerswerk verschillende opbrengsten in zich heeft, en dat deze opbrengsten mensen kunnen motiveren in het doen van vrijwilligerswerk voor zover zij waarde hechten aan die opbrengsten en ze ook terugzien in hun activiteiten als vrijwilliger. Er worden meerdere aspecten onderscheiden die het doen van vrijwilligerswerk interessant kunnen laten zijn voor mensen.

Vrijwilligerswerk heeft bijvoorbeeld een *waarden uitdrukken functie*. Vrijwilligerswerk geeft mensen de gelegenheid om uiting te geven aan waarden die voor hen als individu van belang zijn. Het gaat in de regel om waarden als hulpvaardigheid, medemenselijkheid, solidariteit en verantwoordelijkheid (Clary et al., 1998; Uslaner, 2002; Reed & Selbee, 2002; Bekkers, 2007). Daarnaast heeft vrijwilligerswerk een *inzichts- en leerfunctie*. Dat wil zeggen dat vrijwilligerswerk mensen als individu de gelegenheid geeft om nieuwe vaardigheden op te doen en om te leren van de vrijwilligerswerkervaring (Clary et al., 1998; Brady, Verba & Schlozman, 1995). Ook is vrijwilligerswerk functioneel voor de *carrière*, wat betekent dat vrijwilligerswerk mensen de gelegenheid geeft om werkervaring op

te bouwen die voor hen als individu relevant is op de arbeidsmarkt (Clary et al., 1998; Wilson & Musick, 2003; Ruiter & De Graaf, 2009). Verder heeft vrijwilligerswerk een *beschermende functie* in de zin dat het mensen de gelegenheid geeft om het zelfbeeld te beschermen tegen negatieve invloeden, zoals tegen schuldgevoelens. Daartegenover heeft vrijwilligerswerk ook een *zelfbeeld verhogende functie* in de zin dat vrijwilligerswerk mensen de gelegenheid geeft om zich beter te voelen over zichzelf (Clary et al., 1998). Een belangrijke functie van vrijwilligerswerk is tot slot de *sociale functie*. Vrijwilligerswerk is een sociaal gebeuren, dat mogelijkheden biedt tot het opbouwen van een sociaal netwerk. We hebben deze functie niet direct gemeten aan de hand van stellingen over motieven voor vrijwilligerswerk. Elders in de GIN vragenlijst hebben we vragen gesteld over het sociale netwerk van de respondenten. We zullen later in een aparte publicatie verslag doen van de bevindingen. In plaats daarvan bieden we nu al enig inzicht in sociale motieven om vrijwilligerswerk te doen door verslag te doen van de antwoorden op stellingen over de mate waarin vrijwilligerswerk iets is dat door mensen in de omgeving gedaan en gewaardeerd wordt.¹ We weten uit eerder onderzoek dat dit motief erg belangrijk is voor vrijwilligerswerk (Bekkers & Schuyt, 2008).

Onderzoek onder ziekenhuisvrijwilligers in de VS op basis van de VFI heeft aangetoond dat wanneer vrijwilligers het gevoel hebben dat zij in hun vrijwilligerswerk datgene terugvinden waar zij waarde aan hechten, ze meer tevreden zijn met hun vrijwilligerswerk (Clary et al., 1998). Ook zijn vrijwilligers dan vaker van plan om vrijwilligerswerk in de toekomst te doen (Clary et al., 1998). Aldus zijn de aspecten uit de VFI belangrijk voor de arbeidsmotivatie van vrijwilligers, voor zover zij die aspecten graag zien in hun activiteiten als vrijwilliger.

Trots op de deelname aan de vrijwilligersorganisatie en ervaren waardering als vrijwilliger

Trots staat voor het idee dat men deel uitmaakt van een organisatie die zich positief onderscheidt (Tyler, 1999; Tyler & Blader, 2002). Respect (waardering) staat voor het gevoel dat men als persoon wordt gewaardeerd binnen de organisatie waar men deel van uitmaakt. Het model van trots en respect (ontwikkeld in Tyler, 1999; Tyler & Blader, 2000, 2001, 2002, 2003) is gebaseerd op de sociale identiteitstheorie (Tajfel & Turner, 1979). Deze theorie stelt dat mensen zich sterker betrokken voelen bij en ook daadwerkelijk meer inzet tonen voor een organisatie wanneer zij trots en waardering ervaren, omdat trots en waardering het zelfbeeld van mensen positief beïnvloeden. Het model van trots en respect is recent toegepast op vrijwilligerswerk (Boezeman & Ellemers 2007, 2008a, 2008b; zie ook Ellemers & Boezeman, ter perse). Onderzoek op basis van dit model heeft vastgesteld dat vrijwilligers meer betrokken zijn bij hun vrijwilligersorganisatie (en als gevolg daarvan meer het voornemen hebben om vrijwilliger bij hun vrijwilligersorganisatie te blijven) wanneer zij als vrijwilliger meer trots en waardering ervaren.

Welke motieven noemen vrijwilligers in Nederland eigenlijk voor hun inzet? In dit *Geven in Nederland*-onderzoek zijn voor het eerst de motieven van vrijwilligers onder een toevallige steekproef van Nederlanders vastgesteld met de VFI en het model van trots en respect. In eerder onderzoek zijn de stellingen steeds voorgelegd aan specifieke groepen vrijwilligers. Tabel 6.4 laat zien welk percentage van de Nederlandse vrijwilligers het eens

---

¹ Deze stellingen zijn niet alleen aan de vrijwilligers voorgelegd, maar aan alle GIN-respondenten. De cijfers in dit hoofdstuk hebben echter alleen betrekking op de vrijwilligers.

is met stellingen over de diverse motieven. Tabel 6.5 toont sectoren van vrijwillige inzet en aanwezige aspecten van vrijwilligerswerk die een rol spelen in de motivatie van vrijwilligers.

Tabel 6.4 Percentage vrijwilligers dat het eens is met stellingen over motieven¹ voor vrijwilligerswerk

	%
<i>Waarden</i>	
'Via mijn vrijwilligerswerk kan ik uitdragen dat ik begaan ben met mensen die het minder goed hebben dan ik'	31,9
'... dat ik het belangrijk vind om andere mensen te helpen'	55,7
'... dat ik meeleef met mensen die hulp nodig hebben'	43,7
<i>Leren</i>	
'Door mijn vrijwilligerswerk leer ik (meer) over de zaak waar ik me voor inzet'	52,8
'Mijn vrijwilligerswerk verschaft mij nieuwe inzichten'	58,7
'Via mijn vrijwilligerswerk leer ik nieuwe dingen op een praktische wijze'	53,7
<i>Zelfbevestiging</i>	
'Mijn vrijwilligerswerk geeft mij het gevoel dat ik er toe doe, dat ik ergens belangrijk voor ben'	55,8
'Mijn vrijwilligerswerk is goed voor het beeld dat ik van mezelf heb, voor mijn eigenwaarde'	47,1
'Mijn vrijwilligerswerk zorgt ervoor dat ik mij goed voel over mezelf'	48,1
<i>Zelfbescherming</i>	
'Als ik niet lekker in mijn vel zit, helpt mijn vrijwilligerswerk me dat te vergeten'	32,8
'Mijn vrijwilligerswerk geeft mij inzichten die ervoor zorgen dat ik beter kan omgaan met eigen persoonlijke problemen'	24,1
'Mijn vrijwilligerswerk is een prettige afleiding van mijn eigen problemen'	29,9
<i>Carrière</i>	
'Mijn vrijwilligerswerk kan me ook helpen om binnen te komen op een plek waar ik betaald zou willen werken'	12,2
'Mijn vrijwilligerswerk helpt mij ook vooruit in mijn betaalde baan/carrière'	12,1
'Mijn vrijwilligerswerk staat goed op mijn CV'	29,5
<i>Sociaal</i>	
'In mijn sociale omgeving is het vanzelfsprekend om vrijwilligerswerk te doen'	46,4
'Iedereen moet minimaal één keer in zijn leven vrijwilligerswerk doen'	75,5
'Mijn partner doet vrijwilligerswerk'	68,4

Hebben vrijwilligers het idee dat vrijwilligerswerk de gelegenheid biedt om uiting te geven aan waarden? De resultaten geven hier wel een indicatie voor. Zo heeft een kleine meerderheid (55,7%) van de vrijwilligers aangegeven dat via vrijwilligerswerk uitgedragen kan worden dat het belangrijk is om andere mensen te helpen, heeft 43,7% aangegeven dat via vrijwilligerswerk uitgedragen kan worden dat men meeleeft met mensen die hulp nodig hebben en heeft bijna een derde (31,9%) aangegeven dat via vrijwilligerswerk uitgedragen kan worden dat men begaan is met mensen die het minder goed hebben.

¹ Zie voor betrouwbaarheidsanalyses de bijlagen bij hoofdstuk 6 via www.geveninederland.nl.

Een kleine meerderheid van de vrijwilligers is van mening is dat vrijwilligerswerk mogelijkheid biedt tot het opdoen van nieuwe vaardigheden en dat het mogelijk is om van de vrijwilligerswerkervaring te leren. Zo zegt 52,8% van de vrijwilligers dat er te leren valt over de zaak van de vrijwilligersorganisatie, is 58,7% van mening dat vrijwilligerswerk nieuwe inzichten verschaft en vindt 53,7% dat er op praktische wijze nieuwe dingen te leren zijn door het doen van vrijwilligerswerk.

Voor ongeveer de helft van de vrijwilligers geeft vrijwilligerswerk een goed gevoel. 55,8% van de vrijwilligers vindt dat vrijwilligerswerk het gevoel geeft dat men ergens belangrijk voor is; 47,1% vindt dat vrijwilligerswerk doen bijdraagt aan een gevoel van eigenwaarde en 48,1% vindt dat vrijwilligerswerk een goed gevoel geeft.

Een kwart tot een derde van de vrijwilligers vindt dat vrijwilligerswerk helpt bij het tegengaan van negatieve gevoelens. Zo is 32,8% van de vrijwilligers van mening dat hun vrijwilligerswerk helpt bij het vergeten van gevoelens van onbehagen, vindt 24,1% dat zij door het doen van vrijwilligerswerk beter kan omgaan met eigen persoonlijke problemen en heeft 29,9% aangegeven dat vrijwilligerswerk een prettige afleiding geeft van eigen problemen.

Draagt vrijwilligerswerk doen bij aan een carrière op de 'reguliere', betaalde arbeidsmarkt? Hoewel bij benadering een derde (29,5%) van de vrijwilligers vindt dat vrijwilligerswerk goed op het curriculum vitae staat, is maar een relatief klein gedeelte van de vrijwilligers het eens met de stelling dat vrijwilligerswerk doen helpt bij het binnenkomen op een plek waar men betaald zou willen werken (12,2%) of dat het helpt om vooruit te komen in de carrière op het gebied van betaald werk (12,1%).

Stimuleert vrijwilligerswerk sociale contacten? Dit kunnen we niet direct uit de stellingen over motieven om vrijwilligerswerk te doen afleiden. We zien wel dat vrijwilligerswerk een sociale aanleiding heeft. Respondenten die vrijwilligerswerk doen hebben vaak een partner die ook vrijwilligerswerk doet (68,4%) en merken in hun sociale omgeving dat die vrijwilligerswerk waardeert (46,4%).

Samengevat laten de resultaten zien dat vrijwilligers in hun vrijwilligerswerk inderdaad zes verschillende aspecten zien die het gaan en blijven doen van vrijwilligerswerk aantrekkelijk maken. Vrijwilligersorganisaties kunnen vrijwilligers werven, motiveren en behouden door te benadrukken dat het doen van vrijwilligerswerk de mogelijkheid geeft tot het uiting geven aan waarden, dat men als vrijwilliger kan leren van de vrijwilligerswerkervaring, dat vrijwilligerswerk doen een goed gevoel geeft en dat het negatieve gevoelens tegengaat, dat vrijwilligerswerk doen goed op het curriculum vitae staat en dat het ook sociale contacten stimuleert.

Verschillende vrijwilligers, verschillende motieven

Het blijkt dat vrijwilligers in verschillende sectoren verschillende motieven hebben om vrijwilligerswerk te doen. Tabel 6.5 laat per sector zien of de zes motieven meer of juist minder kenmerkend zijn voor vrijwilligers in die sector.

Vrijwilligers in de gezondheidszorg, de reclassering en slachtofferhulp, de kunst- en cultuursector, het opbouwwerk en club- en buurthuiswerk, de politiek, en in de kerk en levensbeschouwelijke organisaties merken bovengemiddeld een sociale druk om vrijwilligerswerk te doen.

Uiting kunnen geven aan waarden is sterker van belang voor vrijwilligers in de gezondheidszorg, de reclassering en slachtofferhulp, in de kerk en in andere levensbeschouwelijke organisaties.

Volgens de vrijwilligers bieden vooral de gezondheidszorg, het opbouwwerk en club- en buurthuiswerk, en vluchtelingenwerk, ontwikkelingshulp en vrijwilligerswerk op het gebied van mensenrechten bovengemiddeld mogelijkheden om nieuwe vaardigheden op te doen en om te leren van de vrijwilligerswerkervaring.

Voor vrijwilligers in het opbouwwerk en club- en buurthuiswerk en in de politiek is vrijwilligerswerk vaker verbonden met een goed gevoel. Daartegenover is het volgens de vrijwilligers zo dat vrijwilligerswerk in de reclassering en slachtofferhulp, de kunst- en cultuursector, het opbouwwerk en club- en buurthuiswerk, milieu gerelateerde organisaties (onder andere natuurbehoudende organisaties, dierenbescherming), de vakbond en beroepsorganisaties en organisaties die recreatie- en hobbyactiviteiten organiseren, bovengemiddeld prettige afleiding biedt van eigen zorgen.

Tabel 6.5 Motieven van vrijwilligers in verschillende sectoren

	<i>Sociaal</i>	<i>Waarden</i>	<i>Leren</i>	<i>Zelf- bevesti- ging</i>	<i>Zelf- bescher- ming</i>	<i>Carrière</i>
Sport	-	-	-			
Gezondheidszorg	+	+	+			
Reclassering/slachtofferhulp	+	+			+	
Scholen/volwasseneneducatie						+
Kunst/Cultuur	+				+	
Opbouwwerk, club- en buurthuiswerk	+		+	+	+	+
Buurt, -belangenbehartiging, huurders- vereniging						
Milieu, natuurbehoud en dieren- bescherming					+	
Politiek	+			+		
Vakbond, beroepsorganisatie					+	
Vluchtelingenwerk, ontwikkelingshulp, mensenrechten			+			-
Kerk/levensbeschouwing	+	+				-
Recreatie, hobby					+	
Overig		+				

- vrijwilligers in deze sector scoren lager dan gemiddeld

+ vrijwilligers in deze sector scoren hoger dan gemiddeld

Carrièreperspectieven worden volgens de vrijwilligers bovengemiddeld geboden door vrijwilligerswerk op scholen en in de volwasseneneducatie en eveneens door vrijwilligerswerk in het opbouwwerk en club- en buurthuiswerk. Daartegenover bieden vrijwilligerswerk in de kerk en levensbeschouwelijke organisaties en vrijwilligerswerk op het gebied van vluchtelingenwerk, ontwikkelingshulp en mensenrechten volgens de vrijwilligers in die sectoren juist weinig bij aan carrièreperspectieven.

Trots en respect

Vrijwilligers zijn in de regel trots op hun betrokkenheid bij de organisatie waar ze vrijwilligerswerk doen en ervaren respect van anderen voor hun inzet (tabel 6.6). De meerderheid van de vrijwilligers is er trots op deel uit te maken van de organisatie, en voelt positieve opmerkingen over de organisatie als een persoonlijk compliment. Er zijn vrijwel geen vrijwilligers die zich schamen te zeggen waar zij vrijwilligerswerk doen. Deze resultaten geven aan dat vrijwilligers zich betrokken voelen bij de organisatie waar zij vrijwilligerswerk voor doen. Vrijwilligers voelen zich ook gehoord door de organisatie: ze ervaren dat de organisatie de inzet waardeert, en geeft om de mening van de vrijwilligers. In toekomstig onderzoek zullen we nagaan in welke mate ervaren trots en respect samengaan met een verminderde kans op stoppen met vrijwilligerswerk.

Tabel 6.6 Trots en respect ervaren door vrijwilligers

	% eens
<i>Trots</i>	
Ik ben er trots op dat ik deel uitmaak van de organisatie waar ik vrijwilligerswerk doe.	75,3
Ik vind het bewonderenswaardig om deel uit te maken van een organisatie met een goed doel.	55,3
Als iemand zegt dat de organisatie waar ik vrijwilligerswerk doe een goede club is, voel ik dat als een compliment voor mezelf.	57,6
Als iemand vraagt waar ik vrijwilligerswerk doe, schaam ik me om dat te zeggen	1,1
<i>Respect</i>	
Als vrijwilliger voel ik me gewaardeerd door de organisatie waar ik vrijwilligerswerk doe	76,3
de organisatie waar ik vrijwilligerswerk doe luistert naar wat ik te zeggen heb over het vrijwilligerswerk	60,1
de organisatie waar ik vrijwilligerswerk doe geeft om mijn mening als vrijwilliger	70,7

6.6 Profiel van vrijwilligers

Welke mensen doen vaker vrijwilligerswerk? Op dezelfde manier als in de analyse van giften aan maatschappelijke en goede doelen in paragraaf 1.5 brengen we hier de samenhang van het verrichten van vrijwilligerswerk met achtergrondkenmerken en maatschappelijke waarden in kaart (De volledige resultaten vindt u in bijlagen bij hoofdstuk 6 op www.geveninnederland.nl). Een samenvatting wordt weergegeven in tabel 6.7.

Tabel 6.7 Profiel van vrijwilligers

	Vrijwilligers	Tijdsbesteding aan vrijwilligerswerk
Middelbaar opgeleid	+	0
Hoger opgeleid	+	0
Geen betaald werk	0	+
Geboren tussen 1941 en 1950	+	0
Katholiek	(+)	0
Hervormd	(+)	0
Gereformeerd	(+)	0
Overig religieus	(+)	0
Vaker dan wekelijkse kerkgang	+	+
Alleenstaand	-	+
Thuiswonende kinderen	+	0
Huiseigenaar	0	-
Vaak gevraagd om giften aan goede doelen	+	0
Sterk altruïstisch zelfbeeld	+	0
Sociale norm	+	0

(+) positief verband dat verdwijnt als rekening wordt gehouden met andere factoren in het model.

De grootste verschillen zien we tussen meer en minder kerkelijk actieve Nederlanders. Kerkelijk betrokken Nederlanders zijn relatief vaak actief als vrijwilliger in de kerk. Ook een hoger opleidingsniveau is sterk kenmerkend voor vrijwilligers. Daarnaast zien we dat mensen met thuiswonende kinderen en babyboomers vaker vrijwilligerswerk doen. Gevraagd worden, een altruïstisch zelfbeeld en een positieve sociale norm in de omgeving vergroten de kans om vrijwilligerswerk te doen.

Het aantal uur dat vrijwilligers besteden aan vrijwilligerswerk is hoger onder frequente kerkgangers, mensen zonder betaald werk en alleenstaanden.

Literatuur

- Bekkers, R. (2007). Values and Volunteering: A Longitudinal Study of Reciprocal Influences in the Giving in the Netherlands Panel Study'. Paper presented at the 36th Arnova conference, Atlanta.
- Bekkers, R., & Schuyt, T. N. M. (2008). And Who Is Your Neighbor? Explaining the Effect of Religion on Charitable Giving and Volunteering. *Review of Religious Research*, 50(1), 74-96.
- Boezeman, E. J. & Ellemers, N. (2007). Volunteering for charity: Pride, respect, and the commitment of volunteers. *Journal of Applied Psychology*, 92, 771-785.

- Boezeman, E. J., & Ellemers, N. (2008a). Pride and respect in volunteers' organizational commitment. *European Journal of Social Psychology*, 38, 159-172.
- Boezeman, E. J. & Ellemers, N. (2008b). Volunteer recruitment: The role of organizational support and anticipated respect in non-volunteers' attraction to charitable volunteer organizations. *Journal of Applied Psychology*, 93, 1013-1026.
- Brady, H. E., Verba, S., & Schlozman, K. L. (1995). Beyond SES: A Resource Model of Political Participation. *American Political Science Review*, 89(2), 271-294.
- Clary, E.G., Snyder, M., Ridge, R.D., Copeland, J., Stukas, A.A., Haugen, J.H., & Miene, P. (1998). Understanding and assessing the motivations of volunteers: A functional approach. *Journal of Personality and Social Psychology*, 74, 1516-1530.
- Devilee, J. (2005). *Vrijwilligersorganisaties onderzocht. Over het tekort aan vrijwilligers en de wijze van wervingen ondersteuning*. Den Haag: SCP.
- Ellemers, N. & Boezeman, E. J. (in press). Empowering the volunteer organization: What volunteer organizations can do to recruit, content, and retain volunteers. In Stürmer, S. & Snyder, M. (Eds.). *Psychology of Helping: New Directions in Intergroup Prosocial Behavior*. Oxford: Blackwell Publishing.
- Massaar-Remmerswaal, J. & Kregting, J. (2008). *Kerncijfers 2007 uit de kerkelijke statistiek van het Rooms-Katholiek Kerkgenootschap in Nederland*. Nijmegen: Kaski.
- Reed, P. & Selbee, L. (2003). 'Do People Who Volunteer Have a Distinctive Ethos? A Canadian Study', in Dekker, P. and Halman, L. (eds), *The Values of Volunteering: Cross-Cultural Perspectives*, (New York: Kluwer Academic/Plenum Publishers), pp.91-109.
- Ruiter, S., & De Graaf, N.D. (2009). Socioeconomic Payoffs of Voluntary Association Involvement: A Dutch Life Course Study. *European Sociological Review*.
- Tajfel, H., & Turner, J. C. (1979). An integrative theory of intergroup conflict. In W.G. Austin & S. Worchel (Eds.), *The social psychology of intergroup relations*. (pp. 33-47). Monterey: Brooks/Cole.
- Tyler, T.R. (1999). Why people cooperate with organizations: An identity-based perspective. In R.I. Sutton & B.M. Staw (Eds.), *Research in Organizational Behavior: An annual series of analytical essays and critical reviews* (pp. 210-246). Stamford: JAI Press.
- Tyler, T.R., & Blader, S.L. (2000). Cooperation in groups: Procedural justice, social identity, and behavioral engagement. Philadelphia: Psychology Press.
- Tyler, T. R., & Blader, S.L. (2001). Identity and cooperative behavior in groups. *Group Processes & Intergroup Relations*, 4, 207 - 226.
- Tyler, T.R., & Blader, S.L. (2002). Autonomous vs. comparative status: Must we be better than others to feel good about ourselves? *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 89, 813 - 838.
- Uslaner, E. M. (2002). *The Moral Foundations of Trust*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- Van Herten, M. (2008). *Plausibiliteit POLS-module Vrijwillige Inzet 2007*. Voorburg/Heerlen: CBS.
- Wilson, J., & Musick, M. (2003). Doing well by doing good: Volunteering and Occupational Achievement among American Women. *Sociological Quarterly*, 44(3), 433-450.